Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitetui
LR Švietimo, mokslo ir sporto ministrui
LR ŠMSM Ugdymo departamento direktorei Jolantai Navickaitei
LR Seimo laikinajai grupei "Už šeimą"
LR Prezidentui

2024-06-10 Nr. 20240610-01

DĖL VAIKO INTERESŲ NEATITINKANČIO GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ BENDROSIOS PROGRAMOS TURINIO IR ŠALIŠKO PATEIKIMO MOKYTOJAMS

DĖL NETINKAMŲ METODINIŲ PRIEMONIŲ, SKIRTŲ ĮGYVENDINTI GĮBP

Nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. privalomai visose Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose įvesta nauja Gyvenimo įgūdžių bendroji programa (toliau – GĮBP). Kaip teigia NŠA, ji pakeičia nuo 2016 m. galiojusią Sveikatos, lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai programą (SLURŠ). SLURŠ buvo priimta visų piliečių grupių konsensuso būdu ir rėmėsi pasaulėžiūra, kuri atitiko LR Konstitucijoje bei Švietimo įstatyme įtvirtintas vertybes: prigimtine žmogaus, lytiškumo ir šeimos samprata. GĮBP rengėjai žadėjo tėvams ir visuomenei, jog į programą bus integruotas lytiškumo ugdymas ir rengimas šeimai.

Tačiau GĮBP grįsta visiškai kita, konstruktyvistine lytiškumo samprata: programa parašyta neutralia lyčiai kalba, t. y. programa nėra grįsta binarine lyčių sistema (programoje nėra žodžių vyras, moteris, mergaitė, berniukas). Kaip teigiama viename iš GĮBP rekomenduojamų metodikų "Lytiškumo ugdymo praktinis gidas: „lyties atžvilgiu neutrali kalba buvo pasirinkta sąmoningai <….>**lytiškumo ugdymą dėstyti lyčiai neutralia kalba, kad būtų įtraukiami įvairios lytinės tapatybės žmonės** bei išvengiama dvinario skirstymo" [paryškinta autorių].

GĮBP įgyvendinimo rekomendacijose lytiškumas kaip lytinis tapatumas siaurai sutapatintas tik su lytine orientacija: „Aiškinkitės, kokios gali būti lytinės orientacijos (heteroseksualios, homoseksualios, biseksualios orientacijos), mokykitės argumentuoti seksualinę orientaciją kaip žmogaus lytiškumo identitetą". GĮBP lytinis tapatumas priskiriamas pasirinkimo kategorijai: tai įrodantis teiginys: „Analizuoja <…>, kaip nuostatos padeda arba trukdo priimti kitų žmonių nuomonę, poreikius, **teisę rinktis** religiją, kultūrinį tapatumą, **lytinį tapatumą** [paryškinta autorių]" (GĮBP, 30.2) Lytinis tapatumas (angl. *gender identity*). Europos Tarybos parengtose rekomendacijose apibūdinamas kaip „asmens giliai jaučiama individuali lyties patirtis, **kuri gali atitikti arba neatitikti gimimo metu nustatytos lyties** (paryškinta autor.) ir apima asmeninį kūno

ir kitų lyties požymių suvokimą, lyties išraišką, pavyzdžiui, aprangą, kalbą ir manieras. Lytis paprastai priskiriama gimstant ir nuo tada tampa socialiniu ir teisiniu faktu“.

Įvertinus GĮB programoje vartojamą lytiškumo sampratą nustatyta, jog lytiškumas įtrauktas ne į savęs pažinimo, bet į **sveikatai pavojingų situacijų nagrinėjimo sritį**, apie meilę ir lytinį potraukį kalbama mokymo apie kontracepcijos naudojimą kontekste. GĮBP turinyje numatyta mokyti apie lytinę sveikatą ir reprodukcinę sveikatą, kurios programoje minimos ne vieną kartą. PSO atskleidžia aspektus, kuriuos apima lytinė sveikata. Tai lytinis malonumas, bei „galimybė kontroliuoti savo vaisingumą, naudojantis kontracepcijos priemonėmis ir abortais, taip pat galimybė išvengti lytiškai plintančių infekcijų (LPI)“. Tai leidžia konstatuoti, kad į šią programą integruotas ne lytiškumo ugdymas, kaip ne vieną kartą buvo programos rengėjų ir NŠA atstovų pristatoma, bet lytinis švietimas, kuris yra grindžiamas rizikos pasekmių mažinimu.

Lytinio švietimo programos pasižymi svarbios sveikatai informacijos ribojimu. Dažniausiai skirtumus tarp moters ir vyro šios programos pristato tik kaip lytinių organų skirtumus. Tokio pobūdžio informacija pristatoma iliustracijose ir tekste, pasižyminčiuose aiškiai išreikštu seksualiniu turiniu (angl. *sexual explicit)* mokymo medžiagoje. Todėl didžiulį susirūpinimą tėvams ir pedagogams kelia tokio turinio Gyvenimo įgūdžių bendrosios programos metodinės priemonės, pateiktos Nacionalinio švietimo agentūros oficialioje svetainėje emokykla.lt. Šiose priemonėse pateikta informacija yra aiškiai erotinio pobūdžio ir gali būti žalinga nepilnamečių psichinei ar fizinei sveikatai, fiziniam, protiniam, dvasiniam ar doroviniam vystymuisi. Skaitmeninė priemonė į www.emokykla.lt buvo įkelta Studio Gaus GmbH vadovų prašymu. Deklaracija ir trys rekomendacijos bei metodinių priemonių nuorodos pateiktos https://www.emokykla.lt/skaitmenines-mokymo-priemones/priemones/priemone/336. Šios priemonės knygelese vaikams „Tai esu aš! Mano kūnas mano emocijos“ skirtose 4-6 metų vaikams , 7-9 metų vaikams , bei 10-12 metų vaikams yra pateiktos iliustracijos ir tekstas yra aiškiai išreikštas seksualinis turinys (pavyzdžiai pateikiamo šio rašto priede). Tyrimai rodo, kad ankstyvas seksualinio pobūdžio vaizdinės medžiagos poveikis vaikams gali turėti neigiamos įtakos ir gali būti žalingas. Ši medžiaga gali daryti neigiamą yra poveikį nepilnamečių vystymuisi, skatinti nepagarbą mergaitėms, nujautrinti vaikus, t.y. tokia informacija mažina vaikų jautrumą seksualiniam turiniui ir daro juos labiau pažeidžiamus dėl seksualinio priekabiavimo ar seksualinės prievartos. Tokia informacija yra nesuderinama su mokymo priemonėmis skirtomis mokyklai. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad mokymo priemonėse negali būti pateikiama nepatvirtinta, prielaidomis grįsta informacija apie garsias istorines asmenybes.

Kad pateikta informacija gali daryti neigiamą poveikį, akivaizdžiai įrodo tas faktas, jog knygelėje rekomenduojamoje 10-12 m. vaikams pateikiama informacija, susijusi su masturbacijos skatinimu. Pasak svarbiausio autoriteto psichologijos istorijoje, išlaisvinusio visuomenę nuo neigiamo požiūrio į seksualumo raišką Sigmundo Freudo, sėkmingos psichoseksualinės raidos atveju paauglystės metu seksualinis instinktas nustoja būti "infantiliškas" bei "autoerotiškas", ir susijungia su meilės kitam asmeniui raiška. Seksualinio stimuliavimo skatinimas "latentinėje" raidos fazėje skatina fiksaciją (sustojimą) infantiliškoje psichoseksualinio brendimo fazėje, kurio vienas rezultatų yra negebėjimas valdyti seksualinės aistros (kompulsyvus seksualinio elgesio sutrikimą arba priklausomybę nuo seksualinio malonumo patyrimo). Harmoninga vaiko ir jaunuolio raida užtikrinama tada, kai į seksualumą skatinamas pozityvus požiūris ir dėl masturbacijos jis ar ji nėra smerkiami, ***tačiau toks savęs stimuliavimas ir neskatinamas.*** Latentinėje vystymosi fazėje vyksta seksualinės energijos sublimacija ir nukreipimas į kitas nei seksualines asmenybės išraiškas; ***teigiamas masturbacijos pristatymas šią veiklą skatina ir tuo būdu stabdo asmenybės brendimą***. Į teiginį, kad masturbacija padeda pažinti savo kūną galima atsakyti, jog seksologija teigia, jog seksualinių santykių harmonijai patirti svarbiausia yra gilaus tarpasmeninio ryšio ir meilės išgyvenimas. Susikoncentravimas į savus pojūčius skatina autoetorišką ir nuskurdintą seksualumo supratimą.[1]

Taip pat norime pabrėžti, kad Amerikos psichologijos asociacija patvirtina, jog turinys, kuris apima smurtinę, pornografinę, sukrečiančią vaizdinę medžiagą (pvz. metodinėje medžiagoje pateikti paveikslėliai, skirti 4-6 m. vaikams), amžiaus raidos neatitinkančią lytinio švietimo informaciją apie lytinės tapatybės pasirinkimą, tos pačios lyties porų santykius ir pan. gali sukelti neigiamas pasekmes vaikų ir jaunimo tarpe, nes vaikai yra labai imlūs informacijai, neturi susiformavusių kritinio vertinimo ar savisaugos mechanizmų, tvirtų vertybių. Toks turinys jiems gali būti itin kenksmingas ir turėti įtakos mažamečių elgesiui ir pasirinkimams, psichologinei raidai, emocinei būsenai.

Svarbu būtų pastebėti, kad vis tik ši programa yra orientuota ne į doros, valios ugdymą ir rizikos vengimą, bet į lytinio malonumo tenkinimą ir pasekmių vengimą. Kitaip tariant, skirta ne moksleivių ugdymui, bet darbui su rizikingo elgesio jaunimo grupėmis. Jau turime nemažai pavyzdžių, kai netinkamos prevencinės programos nemažina vaikų, paauglių rizikingo elgesio, bet tik dar labiau jį skatina. Norint išvengti blogo elgesio, nebūtina tiesmukai jį demonstruoti, bet priešingai – akcentuoti alternatyvų, vertybėmis paremtą elgesį.

[1] Šaltiniai: S. Freud, Three Essays on the Theory of Sexuality; Kaplan & Sadocks Synopsis of Psychiatry, Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry 11th ed.; International Classification of Diseases 11.; Anchel Melvin, Sex and Sanity.

DĖL GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ MOKYTOJŲ RENGIMO VIENPUSIŠKUMO

Praėjus metams po to, kai pradėta įgyvendinti šį programa, vis labiau ryškėja vienos pasaulėžiūros iškėlimas mokytojų rengimo programoje dėstant su asmens lytiškumu susijusius klausimus. Į programos rengėjus buvo pakvieti tik lytiškumo įvairovę propaguojantys Įvairovės ir edukacijos namų atstovai, pateikiamos tik jų parengtos metodinės priemonės rekomenduojamos mokytojams. Visiškai natūralu, jog visuomenės nariai yra skirtingi, turintys skirtingus įsitikinimus, todėl būtina ieškoti būdų sugyventi skirtingų požiūrių visuomenėje. Niekas neturi teisės užgrobti pasaulėžiūrinės tiesos monopolio. Susitarti dėl žmogaus ir lytiškumo sampratos turėtų padėti mūsų Konstitucija, kurioje aiškiai pasakyta, jog žmogus turi nekintamą prigimtį [2] Vaikai, mokyklose lankantys privalomas mokomojo dalyko pamokas, neturėtų girdėti jose apie prieštaringas žmogaus ir lytiškumo sampratas. Tai ne tik pažeidžia dalykų suderinamumo principą, bet ir tėvų teises.

Atkreipiame dėmesį, kad net ir po metų didelei visuomenės daliai GĮBP pateikiama lytiškumo samprata yra svetima pasaulėžiūra grįstas mokomasis dalykas, atsiradęs privalomame ugdymo turinyje. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovai ignoruoja šeimų organizacijų pasiūlymus, neįtraukia jų į diskusijas, neužtikrina saugaus ir tinkamo ugdymo turinio, metodinių priemonių ir netgi kelis požiūrius atstovaujančio mokytojų rengimo.

Todėl kreipiamės į jus ir prašome imtis priemonių, kurios užtikrintų LR teisės aktuose įtvirtintas tėvų teises bei įgyvendinti Lietuvos Respublikos Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo 4 str. 2 d. 4 p. nuostatas:

- **Pašalinti iš Nacionalinės švietimo agentūros portalo www.emokykla.lt šiame rašte įvardintas skaitmenines priemones;**
- **Užtikrinti Lietuvos Respublikos Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo 4 str. 2 d. 4 p. nuostatas, ypatingai mokyklinio ugdymo turinyje ir metodinėse priemonėse.**
- **ŠMSM atlikti ekspertinį GĮBP vertinimą, įvertinant ir kokį poveikį programa turės vaikų ir paauglių psichinei ir fizinei sveikatai, vertybinėms nuostatoms, visuomenės moralei ir socialiniams santykiams.**

[2] Kaip teigia konstitucinės teisės specialistas doc. dr. Vaidotas Vaičaitis, LR Konstitucijos „18 straipsnyje aiškiai pasakoma, kad žmogus turi nekintamą prigimtį. Kas pagal Konstituciją šią prigimtį sudaro? Visų pirma, vyriška ir moteriška lytis (38 str.), taip pat tai, kad žmogus turi ne tik fizinį kūną (53 str. 2 d.) bet ir dvasią (42 str. 3 d.), dorovę ir moralę (26 ir 30 str.), taip pat <...> kad žmogus yra <...> laisvas asmuo, galintis pasirinkti savo elgesio modelį ir yra atsakingas už savo veiksmus (2 str.)“. (Religijos, sąžinės, žodžio laisvė ir jos ribos, Vilnius, 2023, 44 p.).

- **GĮUP įgyvendinančių mokytojų rengime užtikrinti, kad būtų pristatoma ir prigimtinė žmogaus ir lytiškumo samprata, kad išliktų galimybė „išugdyti kiekvienam asmeniui vertybines orientacijas, leidžiančias tapti doru, savarankišku, atsakingu, žmogumi, <…> laiduoti sąlygas asmens brandžiai tautinei savimonei, dorovinei, estetinei, mokslinei kultūrai, pasaulėžiūrai formuotis.“[3]**

- **Užtikrinti LR Konstitucijos 26 str. numatytą tėvų ir globėjų teisę nevaržomai rūpintis vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus bei Švietimo įstatyme numatytą galimybę dalyvauti parenkant (prireikus parinkti) vaikui ugdymo programą bei formą (47 str. 2 punktas).**

PRIDEDAMA:

1. Paveikslėliai ir tekstai iš pateiktų metodinių priemonių, kurios yra talpinamos www.emokykla.lt

Nacionalinė tėvų ir šeimų asociacija	**Violeta Vasiliauskienė**
Rengimo šeimai asociacija	**Ramūnas Aušrotas**
Lietuvos tėvų forumas	**Kęstutis Mikolajūnas**
Sąjunga „Vardan Šeimos“	**Edita Morkūnienė**
Laisvos visuomenės institutas	**Diana Karvelienė**
NVO vaikams konfederacija	**Elena Urbonienė**
Lietuvos gydytojų asociacija „Už žmogaus gyvybę“	**Eglė Markūnienė**

[3] LR Švietimo įstatymas. Suvestinė redakcija nuo 2024-02-01 iki 2024-05-3, 3 straipsnis

Dokumentą elektroniniu parašu
pasirašė VIOLETA,VASILIAUSKIENĖ
Data: 2024-06-10 13:14:41